

Herdenkingstoespraak 04-05-2024 Het Hogeland

'Pas op dat je niet in de verkeerde voetsporen treedt'. Het zijn de woorden van een jonge Hogelandster als hem gevraagd wordt naar zijn gevoelens rond de herdenking van nu. Die opmerking raakt de kern simpel en indringend. Bij de gevolgen van verkeerde voetsporen staan we vandaag stil. Maar eigenlijk zouden we elke minuut van de dag stil moeten staan bij het gevaar van sluipend gif dat dat de samenleving kan binnendringen en kan ondermijnen.

Bij de gevolgen van die verkeerde voetsporen hebben we vorige week donderdag in Het Hogeland ook stilgestaan. Op 25 april was het 80 jaar geleden dat de Duitsers verschillende dorpen hier – Bedum, Zuidwolde, Winsum en ook Middelstum - afgrendelden en willekeurig jongemannen oppakten en afvoerden. Vijf mannen werden brutaal geëxecuteerd. De meeste jongeren belandden in werkkampen in Duitsland. Velen zagen hun ouders, hun broers en zussen, hun vrienden en kennissen, hun dorpsgenoten nooit weer terug. Ze werden slachtoffer van harteloosheid, rechteloosheid, ontmenselijking en blinde haat. Zij die na afloop van de oorlog weer bekenden in de armen konden sluiten, waren voor hun verdere leven getekend. Geknakt in een machine die mensen tot nummers, tot dingen, tot voorwerpen maakte.

Vier jaar voor die tragische gebeurtenis kreeg het gif ruim baan om onze samenleving binnen te dringen. Sluipend. Maar zeker. Nederlanders die niet meelopen in de Duitse pas worden opgepakt, verdwijnen achter tralies of worden brutaal vermoord. Joden, Sinti en Roma worden meer en meer buitengesloten en gaan uiteindelijk een gruwelijk lot in de concentratiekampen tegemoet. Landgenoten die het werk neerleggen als protest tegen de Duitse overheersing verliezen hun vrijheid; verliezen in veel gevallen hun leven. Een staking in april en mei 1943 leidt in onze provincie tot maar liefst 38 dodelijke slachtoffers. Nederland zucht meer en meer onder die rechteloosheid, de vertrapte vrijheid, de gewetenloosheid.

Als het na boek na vijf inktzwarte jaren eindelijk kan worden dichtgeslagen, kan weer worden gebouwd. Gebouwd aan een vrije samenleving. Een samenleving gebaseerd op de juiste voetsporen. Op gelijke rechten voor iedereen. Op democratie en menselijke waardigheid.

Maar ook in die periode blijft het gif slachtoffers eisen. Ook dan vallen er landgenoten voor onze vrijheid; onze democratie en onze waarden.

Vandaag de dag zijn tegenstellingen aan het verscherpen; wordt het steeds minder vanzelfsprekend elkaar met een open vizier, met tolerantie en respect, tegemoet te treden. Vandaag de dag zien we ook dat internationale conflicten zijn weerslag vinden en onze samenleving dreigen te splijten.

Het kan en het mag niet zo zijn dat Joodse landgenoten – toch al belast met onbeschrijfelijk diepe littekens – in ons land beschimpt en bedreigd worden.

Het kan en het mag niet zo zijn dat de voorzitter van een moskeebestuur constateert én ons waarschuwt dat het abnormale steeds normaler lijkt te worden.

In zo'n klimaat kan gif vrij baan krijgen; liggen die verkeerde voetsporen weer op de loer.

Het is daarom zaak, nu misschien wel meer dan ooit, om stil te staan bij het verleden; de echo's van de stemmen van zij die vielen nog harder te laten weerklinken dan voorheen. Het is juist nu van belang om alert te zijn op elke neiging om het kwaad, dat gif, van onverdraagzaamheid te negeren, te ontkennen of te verdoezelen.

Blijf waakzaam, blijf vechten voor vrijheid; voor democratie en tolerantie. Bestrijd elke vorm van discriminatie en blijf de herinnering koesteren aan die talloze landgenoten die het hoogste offer brachten voor onze vrijheid.

Over het belang van her- en gedenken, zei een andere, jonge Hogelandster het volgende: "We mogen nooit vergeten dat we leven zoals we nu leven doordat anderen hun leven voor de onze hebben gegeven."

Dát moeten we scherp voor ogen houden. Niet alleen vandaag, morgen en overmorgen. Maar altijd.